

постійного впровадження досягнень науки й інноваційних технологій; по-третє, організація процесу впровадження. Від цього залежить успіх упровадження і всього освітньо-виховного процесу [3, с. 115-117].

Практика пред'являє все більш високі вимоги до вчених. Вони мусять готувати свої наукові результати до впровадження в практику. Це, передусім, роз'яснення сутності всього нового в конкретних методичних посібниках, рекомендаціях і порадах, поступове його освоєння й вивчення ефективності, постановка проблемних, евристичних завдань тощо. Особливо достовірні ті наукові висновки, які підхоплюються педагогами і впроваджуються в широку, масову практику. Отже, впровадження нового зміцнює і вдосконалює систему «методологія – теорія - практика», об'єднує зусилля вчителів і вчених [6, с. 45-49], робить їх співучасниками інноваційного освітньо-виховного процесу. Методологія, теорія і практика – єдина система.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А.М. Виховання людини: нове і вічне: монографія. Полтава: Техсервіс, 2006. 568 с.
2. Бойко А.Н. Теория и методика формирования воспитывающих отношений в общеобразовательной школе: монографія. Київ: Вища школа, 2009. 266 с.
3. Бойко А.М. Упровадження педагогічної інноватики в практику виховання: монографія. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. 384 с.
4. Бойко А.М., Дем'яненко Н.М. Педагогічна інноватика: від термінологічного обґрунтування до критеріїв упровадження. *Проблеми освіти: Наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. К., 2014. Вип. № 78, ч. 1. С. 19-26.
5. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; пер. з англ. В. Шовкун; наук. ред. пер. О. Шевченко. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 503 с.

Бойко Ю.В.,

вихователь закладу дошкільної освіти компенсуючого типу №110,
м. Київ, Україна

Науковий керівник - Кушнірук С.А.,

доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри педагогіки

Національного педагогічного

університету імені М.П. Драгоманова,

м. Київ, Україна

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. Стаття присвячена формуванню моральної свідомості у старших дошкільників засобами дитячої літератури. Розглянуто основні причини необхідності застосування дитячої літератури, вплив засобу на Освітньо-виховний процес та саму дитину, а також взаємодію між нею і педагогом для забезпечення досягнення високих результатів.

Abstract. The article is devoted to the formation of moral consciousness in older preschoolers by means of children's literature. The main reasons for the need to use children's literature, the impact of the tool on the educational process and the child itself, as well as the interaction between the child and the teacher to ensure high results are considered.

Дитяча література була й залишається одним з важливих засобів виховання особистості у дошкільному віці. Маленькі діти люблять слухати казки, читати книжки, запам'ятовувати вірші не менше, ніж гратися, малювати, рухатися під музику. І це природньо, оскільки дитяча література – скарбниця культури, постачальник реальних знань та сильних вражень, джерело ознайомлення з незвичним, чудовим, фантастичним, вигаданим. Вона є, хоча й не головним, проте важливим вчителем, провідником по життю, стара й сучасна, вітчизняна та зарубіжна, різна за жанрами, вона – важливий складник дитячої субкультури, її уособлення і натхнення. Із книги починається самовиховання, індивідуальне, духовне життя.

Оскільки Базовий компонент реалізує інтегральний підхід до дошкільної освіти в цілому, а мистецької зокрема, дитяча література входить до субсфер «Мистецтво» одним з чотирьох складників. Це дає педагогові можливість, з одного боку, розглядати її як окремих, значущий для загального розвитку дитини вид мистецтва, з іншого – як елемент комплексу мистецтв (образотворчого, музичного, літературного, театрального), отже, варіювати форми ознайомлення вихованців зі світом мистецтва в цілому, враховуючи при цьому вікові особливості дітей та їхній індивідуальний життєвий досвід [1, с. 149 - 152].

Багаторазово доведено, що в усі історичні часи одним з базових компонентів у вихованні і формуванні повноцінної особистості, а також транслятором культури і традицій суспільства, виступала дитяча література, як джерело знань і морально-етичних норм [6].

Особливої цінності у формуванні особистісних якостей дитини набувають дитячі твори, які, окрім казкового сюжету, наповнені пізнавальним та моральним смислом, а також емоціями героїв, які легко проєктуються на дітей. Як неодноразово засвідчує практика, у процесі опрацювання таких творів полегшується

процес дитячого мисле-утворення, пізнавальна, а також художньо-естетична діяльність вмотивується не бажанням вихователя відповідно до плану роботи, а сюжетом твору, і якщо певний пізнавальний зміст пропонується дітям вустами героїв літературного твору, а моральні висновки та смисли виводяться з переживань чи вчинків персонажів, то це набагато ефективніше засвоюється дітьми як власний смисл чи досвід [3, с. 38-40].

Велику роль у формуванні моральної свідомості старших дошкільників, відіграють заняття з читання дитячої літератури. Слухаючи оповідання чи казку, дитина знайомиться з навколишнім життям, природою, працею людей, з однолітками, їх радощами, а часом і невдачами.

Використовуючи дитячу літературу як засіб формування моральної свідомості у старших дошкільників, педагог повинен звернути особливу увагу на якість творів, методику читання та проведення бесід за їх змістом з метою формування у дошкільнят гуманних почуттів і етичних уявлень, на перенесення цих уявлень у життя і діяльність дітей.

Відбираючи літературу для дітей, потрібно пам'ятати, що моральний вплив літературного твору на дитину залежить, перш за все, від його художньої цінності.

В. Сухомлинський визначав дві основні вимоги до дитячої літератури: етичне й естетичне спрямування. Про етичну спрямованість дитячої літератури він говорив, що художній твір має торкатися душі дитини, щоб у неї з'явилося співпереживання, співчуття герою [5, с. 165-170].

О. І. Кисельова говорить про важливість тематичного розподілу творів для читання дітям на заняттях і поза заняттями, що дозволить педагогу проводити роботу з виховання моральної свідомості дітей цілеспрямовано і комплексно. При цьому необхідно використовувати повторне читання, яке поглиблює почуття і уявлення дітей. Зовсім не обов'язково читати дітям багато художніх творів, але важливо, щоб всі вони були високохудожніми й глибокими за задумом [4, с. 88-95].

Проблема відбору книг для читання дошкільнятам розкривається у роботах таких вчених, як: О. Соловйової, Н. Гавриш, В. Федяєвської, Т. Гуменнікової, М. Кандрашової, О. Кисельової та інших [2; 3; 4; 7].

Цими вченими також розроблено кілька критеріїв:

- ідейна спрямованість книги (наприклад, моральне обличчя героя);
- висока художня майстерність, літературна цінність. Критерієм художності є єдність змісту твору та його форми;
- доступність літературного твору, відповідність віковим та психологічним особливостям дітей. При відборі книг враховуються особливості уваги, пам'яті, мислення, коло інтересів дітей, їх життєвий досвід;
- сюжетна цікавість, простота і ясність композиції;
- конкретні педагогічні завдання.

Дитина, унаслідок свого невеликого життєвого досвіду, не завжди може побачити головне в змісті книги. Тому дуже важливе проведення етичної бесіди за змістом прочитаного.

Готуючись до бесіди, педагог повинен продумати, який аспект моральної свідомості він збирається розкрити перед дітьми за допомогою даного художнього твору, і відповідно до цього підібрати питання.

При цьому дітям недоцільно ставити занадто багато питань, оскільки це заважає їм усвідомити головну ідею художнього твору, знижує враження від прочитаного. Питання повинні спонукати у дошкільнят інтерес до вчинків, мотивів поведінки героїв, їх внутрішнього світу, їх переживанням.

Таким чином, розмови за змістом творів дитячої літератури сприяють формуванню у дітей моральної свідомості, якими вони надалі керуються у своїх вчинках.

Саме дитяча література дозволяє розкрити дошкільнятам складність взаємовідносин між людьми, різноманіття людських характерів, особливості тих чи інших переживань, наочно подає приклади моральної свідомості, які діти можуть використовувати як зразки для наслідування.

Дитяча література сприяє виникненню у дітей емоційного ставлення до вчинків героїв, а потім і до оточуючих людей, своїми власними вчинками.

Читання дитячої літератури є дієвим засобом пізнання дитиною як навколишнього, так і свого внутрішнього світу. Визначну роль дитячої літератури в розвитку етичних уявлень дитини фахівці пояснюють особливістю літературних творів, специфікою їх сприймання, жвавим інтересом, який проявляє дитина до дитячої літератури, різноманітністю методів роботи з використанням дитячих творів.

У дитячій літературі представлено весь набір моделей поведінки, майже всі моральні категорії, якості, ситуації морального вибору, які дитина зустрічає чи зустріне в реальному житті. Норма в дитячих творах постає не як поняття, а як модель поведінки, а найвищі якості людини – демонструються на прикладах яскравих образах персонажів.

На тлі захопливого динамічного сюжету виразно протиставляються популярні етичні категорії (добро-зло, щедрість-скупість, чесність-брехливість тощо), втілені в образах персонажів кожен з яких має чітку моральну орієнтацію. У дитини формується особливий вид пізнання – у формі емоційних образів. Діти перевтілюються на улюблених персонажів, ідентифікують себе з ними, моделюючи їхні дії, глибоко переживають описані події, приймають позицію героя, наслідують те, що їх найбільше вражає. Самі по собі дитячі твори не розв'язують наявні проблеми та не компенсують «прогалини» духовно-морального розвитку дитини.

Під час слухання дитячої літератури, дошкільнята отримують величезне задоволення, відчувають радість, захоплення та інтерес, після прослуховування художніх творів, вони намагаються відтворити образи

персонажів улюблених казок, коротеньких оповідань, відтворюють певний сценічний образ, використовуючи засоби міміки, пантоміміки, виразного мовленнєвого інтонування. Значне місце посідає також художньо-мовленнєва діяльність, що передбачає виразне виконання віршів, монологів, діалогів, розповідання казок, оповідань, віршів. Це дає можливість дитині самовиражатися, самостверджуватися, розвивати особистісні якості – самооцінку, впевненість, відповідальність, моральну зрілість тощо.

Дослідження тенденцій формування моральної свідомості старших дошкільників потребує з'ясування особливостей і специфічних закономірностей цього процесу. Лише щоденна, систематична, послідовна і планомірна робота з проблем формування моральної свідомості дітей й створення сприятливих умов, за яких вони матимуть можливість закріплювати знайомі морально-етичні правила та засвоювати нові правила поведінки та моралі спроможеться забезпечити досягнення високих результатів у роботі з формування моральної свідомості у старших дошкільників [3, с. 38-40].

Отже, можна зробити правомірний висновок, що використання дитячої літератури, яка володіє багатими пізнавально-світоглядними, педагогічними й етико - естетичними можливостями, та з найбільшою силою впливає на становлення особистості, і є одним з найважливіших засобів формування моральної свідомості старших дошкільників.

Плекаймо моральні цінності у дошкільному дитинстві – вони закладуть фундамент моральної поведінки й творення добрих справ у дорослому житті!

ЛІТЕРАТУРА

1. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наук. редактор О. Л. Кононко. Київ: Ред. журн. Дошкільне виховання. 2003. С 149- 152.
2. Гавриш Н.В. Книга – незамінний засіб духовно-морального виховання. *Дошкільне виховання: науково-метод. журн.* 2013. № 9. С. 9-12.
3. Гуменникова Т.Р. Українські національні традиції як засіб формування першооснов моральної культури. *Початкова школа.* 2003. № 1. С. 38 – 40.
4. Кисельова О. І. Методика морально-етичного виховання старших дошкільників. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки:* [зб. наук. пр. у двох томах]. Том 1. Миколаїв, 2008. С. 88–95.
5. Сухомлинський В.А. Книга в духовному житті дитини. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 1987. С. 165 – 170.
6. Kushniruk S.A. Normative and legal frameworks of students' scientific and research activity in pedagogical universities of Ukraine (the 20th – beginning of the 21st century) / S.A. Kushniruk // *Perspective directions of scientific researches: Collection of scientific articles. – Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2016. – P. 302–305. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1169>*
7. Kushniruk S.A. Formation of readiness for research activity of students in the process of general-pedagogical preparation. *Science and practice: Collection of scientific articles. Thorpe Bowker. Melbourne, Australia, 2016. P. 262-267. <http://elibrary.ru/item.asp?id=28413122>*

Вишківська В.Б.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки
Педагогічного факультету
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ КОНЦЕПТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ: СУЧАСНИЙ ЕТАП

Анотація. Методологія вищої школи заснована на наукових уявленнях, що визначають сенс педагогічної діяльності в цілому, способи та засоби особистісного та професійного самовизначення суб'єктів освіти в динамічній соціокультурній ситуації. Основні принципи конкретизуються у педагогічних парадигмах, концепціях, підходах, системах, технологіях підготовки спеціалістів вищої кваліфікації. У статті актуалізовано сутність аксіологічного, компетентнісного, особистісно орієнтованого та системно-мислєдіяльнісного підходів як філософсько-педагогічної стратегії, що ґрунтується на ідеї пріоритету загальнолюдських цінностей та самоцінності кожної особистості, ідеї розвитку професійного мислення майбутніх фахівців в умовах партнерської взаємодії та визначає перспективи подальшого удосконалення системи освіти, оптимального використання педагогічних ресурсів відповідно до вимог сучасного суспільства/

Abstract. The methodology of the higher school is based on scientific ideas that determine the meaning of pedagogical activity in general, methods and means of personal and professional self-determination of subjects of education in a dynamic socio-cultural situation. The basic principles are specified in pedagogical paradigms, concepts, approaches, systems, and technologies for the training of highly qualified specialists. The article updates the essence of axiological, competence-based, person-oriented and system-thinking approaches as a philosophical-pedagogical